

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nebudíme hloupí aneb o heraldickém právu u nás - I. část - pojmy, heroldie, řády

Chápeme-li právo jako důsledek společenského vývoje, jako reakci na jistou společenskou nutnost, pak je nepochybné, že nyní v České republice dozrává čas na obnovení tzv. erbovního či heraldického práva. Opětovným uváděním v život „erbovního“ či „heraldického“ práva, které je pro většinu zemí západní Evropy naprostou samozřejmostí, se stále častěji setkáváme s mnoha nedostatečně zodpovězenými a málo známými problémy.

Chápeme-li právo jako důsledek společenského vývoje, jako reakci na jistou společenskou nutnost, pak je nepochybné, že nyní v České republice dozrává čas na obnovení tzv. erbovního či heraldického práva. Opětovným uváděním v život „erbovního“ či „heraldického“ práva, které je pro většinu zemí západní Evropy naprostou samozřejmostí, se stále častěji setkáváme s mnoha nedostatečně zodpovězenými a málo známými problémy.

Často nastolovanou otázkou se nyní stává dotaz: „A co evropské právo, co Evropská unie?“. Tento dotaz směřuje k tomu, zda Evropská unie jakýmkoliv způsobem bude zasahovat či garantovat heraldické právo. Dle mého názoru nikoliv – základním důvodem je fakt, že heraldika je věcí značně národní a ztěžka bude spadat pod celoevropský právní režim. Ačkoliv nelze vyloučit „vývoj“ – když je možné normovat počet tabletek viagry pro pracovníky v Bruselu nebo například balení pečiva, proč by nebylo možné normovat obecné heraldické zákonitosti a vytvořit Evropský heraldický institut?! Je nutno říci, že většina zemí EU má své vlastní heroldie – „registry“, kde jsou oficiálně zapsány znaky a to tak, aby byly v souladu s heraldickými pravidly („heraldickým právem“ – německy Wappenrecht). Povětšinou jsou provozovány a garantovány státem – a to včetně Slovenského heraldického registru při Ministerstvu vnitra Slovenské republiky. Nicméně – obecná heraldická pravidla existují (jako zvykové avšak živé právo) a je možné je stanovit i pro tak odlehle a poměrně vývojově odlišné oblasti jako je například heraldika střeoevropská v komparaci s heraldikou Velké Británie. V této podobě by i EU mohla upravit tvorbu a užívání znaků, resp. erbů. Byla by to jistě značná garance a autorita (obzvláště by se odstranil pocit, že heraldika „je hra“ – přičemž by tento názor zcela nepochybně například Brity nebo Španěly přinejmenším „roztrpčil“, jako i přibližně polovinu států EU, které jsou monarchiemi, plus například Francii, kde má heraldika hluboké kořeny a ne jinak je tomu i v Německu, kde nebyly zakázány ani šlechtické tituly). Doposud mezi národními heroldii vyniká Velká Británie (ovšem pouze pro občany Velké Británie) a heroldie Jihoafrické republiky – s celosvětovou působností, ovšem přiznejme si, že JAR je „tak trochu z ruky“... (a navíc pod řízením anglosaského práva, tedy „detašované pracoviště“ Velké Británie).

Evropský heraldický institut by nesměl být „občanským sdružením“ ani „mezinárodní nevládní organizací“ v pojetí, v jakém chápe tyto právní instituty náš právní řád. Jinými slovy: žádné soukromé ruče! Je jasné, že je to „zatím jen vize“ – vždyť nám (povýtce!) chybí vlastní národní – republikový heraldický registr a opíráme právo na občanské znaky především o autorské právo a ochranné známky. Avšak – jak obtížné je registrovat ochrannou známku coby erb, když dotyčný není podnikatel! A zaregistrovat si ochrannou známku „na svoji osobu“? Nemožné... Tedy – nemožné u nás. Je to poněkud „obtíž“, v tomto pojetí má naše zákonodárství mezery. Jistěže lze aplikovat ustanovení o „zaměnitelnosti“ v případě, kdy někdo začne užívat váš erb (znak) – tedy jako kdyby se podepisoval vašim jménem s týmiž tvary signatury. Ovšem o kolik by bylo snazší udělat centrální státní registr, který by neregistroval a neschvaloval jen obecní znaky (jako je tomu doposud u podvýboru pro heraldiku), ale i znaky občanské. Ke šlechtickým znakům se vyslovím níže.

Zájem o tvorbu znaků – erbů (důvod rozlišení: domnívám se, že občanům náleží znak, zatímco šlechtě

„erb“, ovšem není to jednoznačné a pro zkrácení lze užít oba termíny promiscue) výrazně roste. A to jak v oblasti heraldiky občanské, tak i šlechtické (v rámci restitucí) a zvláště na úrovni „polo-“, či „pseudošlechtické“. Tímto termínem bych si dovilil označit znaky (rozuměj erby), které vznikají jako důsledek udělení erbu při „pasování“ různými necírkevními řády tedy občanskými sdruženími a mezinárodními nevládními organizacemi. Je však třeba odlišit ty „řády“ (toto slovo užíváme jako zkratku, ve skutečnosti se jedná o občanská sdružení dle našeho českého právního řádu), které splňují obecně uznávané požadavky na to, aby byly uznány za „řádné světské řády“ od těch, které jen předstírají tato oprávnění, aniž by k nim měly splněné mezinárodně uznané (nekodifikované, avšak jako zvykové mezinárodní právo uznávané) předpoklady a podmínky (vyjma povolení od Ministerstva vnitra ČR, o němž je obecně známo, že při posuzování „řádů“ by potřebovalo odborníka z oblasti heraldiky a „Wappenrecht“ řekněme „jako sůl“ – nebo spíše tak jak člověk potřebuje vzduch, neboť některé schválené stanovy a dovolená práva občanským sdružením s názvem „řády“ by byly pro člověka znalého heraldického práva například z Anglie či Německa „smrtné“, přinejmenším je to pro ně zcela nepochopitelné).

Hovoříme nyní v oblasti heraldického práva, které je díky našim nedostačujícím zákonům srovnatelné s pozicí morálky – pokud přímo nedochází ke kolizi s užívaným znakem, pak se nelze pohybovat ani v rámci autorského práva (respektive se značnými výhradami), nýbrž v oblasti ochrany osobnosti. Zbytek práv spadá pod morálku, jakožto systém s nekodifikovanými normami, potažmo s normami, které nejsou českým státem sankcionovatelné. Tuto chybu jistě brzy napravíme a to za spolupráce zákonodárců.

Nyní krátce pohovořme o základních pravidlech heraldiky, tedy o jádru heraldického práva samého a komparujme se současným stavem v ČR.

Jak známo, u občanských znaků je zakázáno užívání tzv. „honosných kusů“. Za ty se považují: nosiči a strážcové štítu, pláště a stany znakové, prapory a korouhve, koruny (!!!), klobouky a čepice, jiné odznaky a řády (!), příznaky a vedlejší značky, hesla rodová i válečná! To vše jsou výsady šlechticů či snad potomků šlechty. Není to nic neobvyklého – je několik desítek šlechtických rodů v Čechách, jejichž jméno lze užívat téměř jako ochrannou známku (dobrá pověst, ze které lze těžit na mnoha polích, čili zneužití osobnostních práv ergo ochrana osobnosti i osob zesnulých) a pakliže by někdo v zahraničí užil jméno tam proslulé (a šlechtická jména mají mnohé zvláštnosti, především známé „von“ čili „z“) jako vlastní, bylo by to tvrdě stíháno. Můžete namítnout: „A kde je psáno, že toto je erb šlechtický a ne jen autorská značka?!“ – zde je nutno vzít heraldiku jako velmi vážný výkladový prostředek s mnoha rigidními normami. Nemusíme ji nutně užívat jako pramen práva (neboť jak nás učí teorie práva: zvykové právo není pramenem práva v ČR) – stačí, když ji užijeme jako výkladovou pomůcku a to podobně, jako znalosti z jiných oborů – a může se jednat například o statikův posudek budovy: bude-li to postaveno takto, budova spadne. Nuže: Bude-li znak udělán takto, je to šlechtický erb a šlechtictví je v ČR od roku 1918 zakázáno, následujícími novelami doplněno i o zákaz „naznačování šlechtictví“ – k tomu viz níže. Za šlechtický erb budiž považován celek, který je tvořen štítem, nad ním přilbicí, nad ní točenice alias členka nebo koruna, z ní vychází „klenot“ (tedy to, co je nad přilbicí) – například křídla, rohy apod. Štít je obklopen přikryvadly, jejichž původní význam souvisel s bojem – byl to plášť na koni, který byl po boji roztřepen (rozedrán). Tento symbol boje se připínal ke štítu jako důkaz rytířství ergo šlechtictví. K přilbici nutno podotknout, že šlechtická přilbice je obvykle „turnajská“, tedy přilbice s mřížkami v hledí, které bývají zobrazovány jako zlaté – na rozdíl od toho je občanský znak pravidelně vybaven přilbicí kolčí, která má hledí „rovné“ a není mřížkované. Také kolčí přilbice nemívá „monile“ (přívěšek, v němž bývala podoba „milované bytosti“ – medailon).

Občanský znak má složení podobné, ovšem bez koruny.

Naši předkové se nesetkávali s „pseudořády“ (jak praví jeden z kolegů „s neřády“), proto nemuseli řešit mnoho problémů vznikajících z „udělení“ znaku představitelem řádu při „pasování“ (maskováno slovy „přijetí do řádu“, rozuměj „pasování na rytíře“). Nikomu nelze upřít právo na udělení resp. na přijetí znaku. Sic! Přijetím do „řádu“ se člověk nestává šlechticem (což ani v podmínkách České republiky není možné, jelikož zákon 61/1918 stále šlechtictví zakazuje). Je tedy více než sporné, zda

členové novodobých řádů mají vůbec právo na užití koruny (byť jen tzv. „helmovní“) nad přilbicí! Jejich statut se nezměnil, jsou stále občany a nikoliv šlechtici! A občan nemá právo na užití koruny nad přilbicí – občan užívá „točenici“, čili čelenku a to pokud možno nad přilbicí kolčí a nikoliv turnajovou (turnajové přilbice mají v průzoru zlacenou mřížku a na hrdle přilbice je „monile“ – přívěsek). Pravdou je, že toto právo je v současné době nevymozitelné, jedině snad s odvoláním právě na zákon 61/1918, který jak již bylo uvedeno výše, nejen šlechtictví zakazuje, ale ve svých novelách, které lze užít jako skvělé interpretační prostředky, zakazuje i „naznačování šlechtictví“ a to se zobrazením korunky nad přilbicí nepochybně děje. Ostatně k tomu se dovolává i jeden z prvorepublikových správních rozsudků, který uložil těžkou pokutu jistému bývalému šlechtici na Slovensku, který své koně opatřil cejchem s korunkou – již to bylo (a mělo by být i nadále) považováno za naznačení šlechtictví. Zvláště, když je zde možnost nahradit korunku neméně důstojným symbolem „točenice“ alias „čelenky“! Závěrem dodejme, že není pro šlechtice (myšleno v evropském kontextu) hanbou, užije-li namísto korunky točenici, je však neoprávněným uzurpováním užívání korunky na znaku občanském.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Prováděcí nařízení Komise \(EU\) č. 305-306/2012 ze dne 10. dubna 2012](#)
- [Právní symbolika v podání T. Hobbese](#)
- [Nezávislé regulační orgány \(stručný nástin problematiky\)](#)
- [Nebudme hloupí aneb o heraldickém právu u nás X. část – možné erbovní spory v ČR dnes](#)
- [Nebudme hloupí aneb o heraldickém právu u nás IX. část – „Smluvní přibuzenství“ a továrny na erby](#)
- [Etika především](#)
- [Právo, pohádky a kultura sebelásky](#)
- [Nebudme hloupí aneb o heraldickém právu u nás - VIII. část – Erbovní spory](#)
- [Nebudme hloupí aneb o heraldickém právu u nás VII. část – Málo známé dokumenty, deklarace české šlechty 1938-1939](#)
- [Nebudme hloupí aneb o heraldickém právu u nás VI. část – Zadarmo to nebude, právo na místo](#)
- [Nebudme hloupí aneb o heraldickém právu u nás V. část – Nebijte dámu aneb heraldická etiketa](#)